

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Udhëzues rreth nenit 15 të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut

---

Derogimi në rastet e gjendjes së jashtëzakonshme

Përditësuar më 30 prill 2017

Botuesit ose organizatat që dëshirojnë ta përkthejnë dhe/ose ta riprodhojnë të plotë a pjesërisht këtë raport, në trajtë botimi të shtypur apo elektronik (në internet), janë të lutur t'i drejtohen publishing@echr.coe.int për t'u njohur me formalitetet e dhënies së lejes.

Ky udhëzues është përgatitur nga Dega e Hulumtimeve dhe e Bibliotekës, pranë Drejtorisë së Këshilltarit Juridik dhe nuk e kushtëzon Gjykatën. Dorëshkrimi i është dhënë trajta përfundimtare më 30 prill 2017 dhe mund t'i bëhen rishikime në redaktim.

Udhëzuesi mund të shkarkohet në adresën e mëposhtme: <www.echr.coe.int> (Case-law – Case-law analysis – Case-law guides).

Për çdo informacion të ri lidhur me botimet, jeni të lutur të shikoni llogarinë Twitter të Gjykatës: <<https://twitter.com/echrpublication>>.

Ky përkthim botohet në bazë të një marrëveshjeje me Këshillin e Evropës dhe Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut e tërë përgjegjësinë për të e mban vetëm përkthyesi.

© Këshilli i Evropës/Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, 2016

Tryeza e lëndës

Njoftim për lexuesin	4
I. Parimet e përgjithshme	5
II. Neni 15 § 1: rastet në të cilat një shtet mund t’i shmanget në mënyrë të vlefshme Konventës	6
A. “(...) luftë ose (...) rrezik tjetër publik që i kanoset jetës së kombit (...)”	6
B. “(...) vetëm për aq sa e kërkon situata ...”	7
C. “(...) me kusht që këto masa të mos jenë të papajtueshme me detyrimet e tjera [të Palës së Lartë Kontraktuese] sipas së drejtës ndërkombëtare”	9
III. Neni 15 § 2: të drejta të paderogueshme.....	10
IV. Neni 15 § 3: detyrimi për njoftim	11
Lista e çështjeve të cituara.....	13

Njoftim për lexuesin

Ky udhëzues bën pjesë në serinë e Udhëzuesve rreth Jurisprudencës të botuar nga Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (më tej “Gjykata”, “Gjykata Evropiane” ose “Gjykata e Strasburgut”), me qëllimin për t’i informuar specialistët e së drejtës për vendimet themelore të dhëna prej saj. Në këtë rast, ky udhëzues analizon e përmbledh jurisprudencën lidhur me nenin 15 të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (më tej “Konventa” ose “Konventa Evropiane”) deri më 30 prill 2017. Lexuesi do të gjejë aty parimet kyç të përpunuara në këtë fushë si edhe precedentët përkatës.

Jurisprudenca e cituar është zgjedhur midis vendimeve me karakter parimor, të rëndësishme dhe/ose të kohëve të fundit*.

Vendimet e Gjykatës jo vetëm japin gjykim për çështjet që i paraqiten asaj, por shërbejnë gjithashtu edhe më gjerë për të qartësuar, ruajtur e zhvilluar normat e Konventës; ato japin kështu ndihmesë për respektimin, nga ana e shteteve, të zotimeve që këto kanë marrë në cilësinë e tyre si Palë Kontraktuese (*Irlanda k. Mbretërisë së Bashkuar*, 18 janar 1978, § 154, seria A nr. 25). Sistemi i krijuar nga Konventa ka pra si qëllim që të japë gjykim, në interesin e përgjithshëm, për pikat që i përkasin rendit publik, duke i ngritur më lart normat e mbrojtjes së të drejtave të njeriut dhe duke e zgjeruar jurisprudencën në këtë fushë tek e tërë bashkësia e Shteteve Palë në Konventë (*Konstantin Markin k. Ruisë* [DhM], nr. 30078/06, § 89, GjEDNj 2012).

---

* Jurisprudenca e cituar mund të jetë në njëren dhe/ose në tjetrën nga dy gjuhët zyrtare (frëngjisht dhe anglisht) të Gjykatës dhe të Komisionit Evropian të të Drejtave të Njeriut. Me përjashtim të ndonjë shënimi të veçantë të vënë në dukje pas emrit të çështjes, referenca e cituar është ajo e një vendimi për themelin të dhënë nga një dhomë e Gjykatës. Shënimi “(vend. pran.)” shpie te një vendim i Gjykatës për pranueshmërinë, kurse shënimi “[DhM]” do të thotë se çështja është shqyrtuar nga Dhoma e Madhe.

I. Parimet e përgjithshme

Neni 15 i Konventës – Derogimi në rastet e gjendjes së jashtëzakonshme

“1. Në rast lufte ose rreziku tjetër publik që i kanoset jetës së kombit, çdo Palë e Lartë Kontraktuese mund të marrë masa që iu shmangen detyrimeve të parashikuara nga kjo Konventë, vetëm për atë sa e kërkon situata, me kusht që këto masa të mos jenë të papajtueshme me detyrimet e tjera sipas së drejtës ndërkombëtare.

2. Dispozita e mësipërme nuk lejon asnjë shmangie si nga neni 2, me përjashtim të rastit të vdekjes që vjen si pasojë e akteve të ligjshme të luftës, ashtu edhe nga nenet 3, 4 (paragrafi 1) dhe 7.

3. Çdo Palë e Lartë Kontraktuese që ushtron këtë të drejtë derogimi e mban plotësisht të informuar Sekretarin e Përgjithshëm të Këshillit të Evropës për të gjitha masat e marra dhe arsyet pse ato janë marrë. Gjithashtu, ajo duhet të informojë Sekretarin e Përgjithshëm të Këshillit të Evropës për datën në të cilën këto masa kanë humbur fuqinë dhe dispozitat e Konventës vihen sërish në zbatim të plotë.”

1. Neni 15 është një klauzolë shmangieje. Ai u jep Shteteve Kontraktuese mundësinë që, në rast rrethanash të jashtëzakonshme, t'i shmangen, në mënyrë të kufizuar e të mbikëqyrrur, detyrimit të tyre për të garantuar disa të drejta dhe liri të mbrojtura nga Konventa.

2. Formulimi i nenit 15 mbështetet tek ai i projektneut 4 të Projektpaktit të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut, i cili është bërë më vonë neni 4 i Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike¹.

3. Neni 15 përmban tri pjesë. Paragrafi 1 përcakton rrethanat në të cilat Shtetet Kontraktuese mund t'u shmangen në mënyrë të vlefshme detyrimeve që u dikton atyre Konventa dhe i kufizon masat që ato mund të marrin në suazën e kësaj përçapjeje. Paragrafi 2 mbron disa të drejta themelore nga çdo lloj derogimi. Paragrafi 3 parashtron detyrimet procedurale që duhet të respektojë çdo shtet që dëshiron t'i shmangët Konventës.

4. Nuk është e nevojshme që derogimi të marrë trajtën e një deklarate për paaftësi të shtetit për të garantuar të drejtat e përcaktuara në Konventë. Në praktikë, kur Shtetet Kontraktuese paraqesin një deklaratë derogimi, ato vënë në dukje se masat që ato po marrin “mund” të nënkuptojnë një shmangie nga Konventa. Për rrjedhojë, në qoftë se një paditës ankohet se gjatë periudhës së derogimit i është bërë një shkelje e të drejtave të mbrojtura nga Konventa, Gjykata verifikon pikësëpari nëse masat e marra mund të përlligjen në vështrim të dispozitave materiale të Konventës, dhe vetëm po qe se nuk është ashtu, atëherë ajo kryen verifikimin e vlefshmërisë së deklaratës së derogimit (për shembull, *A. me të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar* [DhM], § 161; *Lawless k. Irlandës (nr. 3)*, § 15).

---

1. Shih faqen 10 dhe aneksin I të punimeve përgatitore rreth nenit 15 ([dokumenti DH \(56\) 4](#) është i disponueshëm në adresën e Bibliotekës së Gjykatës në internet: www.echr.coe.int/Library). Edhe Konventa amerikane për të Drejtat e Njeriut përmban gjithashtu një klauzolë shmangieje (neni 27). Mirëpo nuk ka ndonjë të tillë në Kartën Afrikane të të Drejtave të Njeriut dhe të Popujve.

II. Neni 15 § 1: rastet në të cilat një shtet mund t'i shmanget në mënyrë të vlefshme Konventës

Neni 15 § 1 i Konventës

“1. Në rast lufte ose rreziku tjetër publik që i kanoset jetës së kombit, çdo Palë e Lartë Kontraktuese mund të marrë masa që iu shmangen detyrimeve të parashikuara nga kjo Konventë, vetëm për atë që e kërkon situata, me kusht që këto masa të mos jenë të papajtueshme me detyrimet e tjera sipas së drejtës ndërkombëtare.

(...)”

5. Neni 15 § 1 vendos tre kushte për vlefshmërinë e derogimit:

- i. duhet të ketë një luftë ose një rrezik tjetër publik që i kanoset jetës së kombit;
- ii. masat e marra për t'iu përgjigjur kësaj lufte ose këtij rreziku publik nuk duhet të shkojnë më tej se atë që e kërkon situata; dhe
- iii. këto masa nuk duhet të jenë të papajtueshme me detyrimet e tjera të shtetit sipas së drejtës ndërkombëtare.

A. “(...) luftë ose (...) rrezik tjetër publik që i kanoset jetës së kombit (...)”

6. Gjykatës nuk i është kërkuar asnjëherë që ta interpretojë kuptimin e fjalës “luftë” për qëllim të nenit 15 § 1. Gjithsesi, një situatë trazirash ose aktesh të rënda dhune që nuk përbën gjendje lufte mund të përfaqësojë një “rrezik tjetër publik që i kanoset jetës së kombit” në kuptimin e pjesës së dytë të nenit 15 § 1.

7. Kuptimi normal dhe i zakonshëm i fjalëve “rrezik publik që i kanoset jetës së kombit” është i qartë: ato tregojnë “një situatë krize ose rreziku të jashtëzakonshëm e shumë të afërt që godet mbarë popullsinë dhe përbën një kanosje për jetën e organizuar të bashkësisë që formon shtetin” (*Lawless k. Irlandës (nr. 3)*, § 28).

8. Rreziku duhet të jetë aktual ose shumë i afërt. Një krizë që ka të bëjë vetëm me një rajon të shtetit mund të përbëjë një rrezik publik që i kanoset “jetës së kombit” (shih, për shembull, derogimet lidhur me Irlandën e Veriut te *Irlanda k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 205, dhe në juglindje të Turqisë te *Aksoy k. Turqisë*, § 70). Kriza ose rreziku duhet të jenë të jashtëzakonshëm, domethënë që masat ose kufizimet normale të lejuara nga Konventa për mbrojtjen e sigurisë dhe të rendit publik, si edhe të shëndetit, të jenë haptazi të pamjaftueshme (*Danimarka, Norvegjia, Suedia e Vendet e Ulëta k. Greqisë* (« *Çështja greke* »), raport i Komisionit, § 153).

9. Deri më sot, Gjykata nuk ka kërkuar asnjëherë shprehimisht që rreziku të jetë i përkohshëm. Çështjet tregojnë madje se ka mundësi që një situatë “rreziku publik” në kuptimin e nenit 15 të vazhdojë për disa vite (shih situatën në fushën e sigurisë në Irlandën e Veriut në çështjet *Irlanda k. Mbretërisë së Bashkuar*, *Brannigan e McBride k. Mbretërisë së Bashkuar*, *Marshall k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend. pran.), dhe situatën në fushën e sigurisë pas atentateve të Al-Kaedës në Shtetet e Bashkuara në çështjen *A. me të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar* [DhM], § 178).

10. Në përgjithësi, organet e Konventës e kanë respektuar vlerësimin e bërë nga autoritetet kombëtare për sa i përket pikës nëse bëhej fjalë për prani të një situatë të tillë të jashtëzakonshme. Kështu, në vendimin *Irlanda k. Mbretërisë së Bashkuar* (§ 207), Gjykata ka thënë: “I takon në radhë të parë secilit Shtet Kontraktues, përgjegjës për “jetën e kombit” të tij, që të përcaktojë nëse ndonjë “rrezik publik” i kanoset asaj”.

11. Ajo ka gjykuar se terrorizmi në Irlandën e Veriut përfaqësonte një rrezik publik, sepse, prej shumë vitesh, ai krijonte “një rrezik me shtrirje e mprehtësi të veçantë për tërësinë territoriale të Mbretërisë së Bashkuar, institucionet e gjashtë konte [të Irlandës së veriut] dhe jetën e banorëve të provincës” (*po aty*, §§ 205 e 212; *Brannigan e McBride k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 48; *Marshall k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend. pran.)). Ajo ka shprehur të njëjtat konkluzione lidhur me veprimtarinë terroriste të PKK-së në Juglindje të Turqisë (*Aksoy k. Turqisë*, § 70) dhe me kërcënimin shumë të afërt për atentate të rënda terroriste në Mbretërinë e Bashkuar pas 11 shtatorit 2001 (*A. me të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar* [DhM], § 181). Ajo ka saktësuar madje se kërkesës që rreziku të jetë shumë i afërt nuk duhet t’i jepet një interpretim i ngushtë deri në atë pikë sa shtetet të detyrohen të presin të ndodhë një gjëmë që të marrin masa të përshtatshme për ta mënjeluar (*po aty*, § 177).

12. Megjithatë, kjo përçapje e përgjithshme për respektim të vlerësimit të bërë nga autoritetet kombëtare nuk është e pakufishme: për shembull, te “*Çështja greke*” (raport i Komisionit, §§ 159-165 e 207), që ishte paraqitur kundër Greqisë në përgjigje të grushtit të shtetit “të kolonelëve” të vitit 1967, Komisioni ka gjykuar se, duke pasur parasysh elementet që i ishin parashtruar atij, nuk kishte ndonjë rrezik publik që e përligjte derogimin e njoftuar. Është për t’u shënuar madje se ekzistenca e një situatë “rreziku publik” nuk kundërshtohet në çështjet e sipërpërmendura lidhur me situatën në Irlandën e Veriut dhe në Juglindjen e Turqisë, ndërkohë që ajo kundërshtohet shumë qartë, mbi bazë argumentesh, te “*Çështja greke*”, ku junta greke kishte bërë një deklaratë derogimi.

13. Meqenëse neni 15 ka si objekt që shteteve t’u lejohet të marrin masa deroguese për të mbrojtur popullsinë e tyre nga rreziqe të ardhshme, realiteti i kanosjes së drejtuar ndaj jetës së kombit duhet të vlerësohet kryesisht në vështrim të fakteve të njohura në kohën e derogimit. Megjithatë, asgjë nuk e pengon Gjykatën që të marrë parasysh elemente të shfaqura më vonë (*A. me të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar* [DhM], § 177).

14. Sidoqoftë, në qoftë se merren masa jashtë territorit me të cilin ka të bëjë derogimi, ky i fundit nuk do të zbatohet dhe Qeveria nuk do të mundë ta paraqesë atë si argument për të përligjur masat në fjalë (*Sakik me të tjerë k. Turqisë*, § 39; *Sadak k. Turqisë*, § 56; *Yurttas k. Turqisë*, § 58; *Abdülsamet Yaman k. Turqisë*, § 69).

15. Për sa i përket zbatimit jashtëterritorial të Konventës, Gjykata ka vërejtur se “një varg Shtetesh Kontraktuese kanë marrë pjesë në një numër të caktuar misionesh ushtarake jashtë territorit të tyre qëkurse e kanë ratifikuar Konventën, por [se] asnjë prej tyre nuk ka shpallur ndonjëherë derogim mbi bazën e nenit 15 të Konventës lidhur me këto veprimtari”, dhe se “derogimet e formuluar (...) kanë pasur të bëjnë me [masa] që (...) ishin bërë të nevojshme nga konflikte të brendshme ose kërcënime terroriste në territorin e tyre (...)” (*Hassan k. Mbretërisë së Bashkuar* [DhM], § 101).

B. “(...) vetëm për aq sa e kërkon situata ...”

16. Gjykata ka thënë se caqet e fuqisë së saj për kontroll shfaqen “me një qartësi të veçantë” në fushën e nenit 15 (*Irlanda k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 207):

“I takon në radhë të parë secilit Shtet Kontraktues, përgjegjës për “jetën e kombit” të tij, që të përcaktojë nëse ndonjë “rrezik publik” i kanoset asaj dhe, nëse po, deri ku duhet të shkohet në përpjekje për ta shuar atë”. Në kontakt të drejtpërdrejtë e të vazhdueshëm me realitetet e ngutshme të çastit, autoritetet kombëtare janë parimisht në një pozitë më të mirë sesa gjyqtari ndërkombëtar për t’u shprehur rreth pranisë së një rreziku të tillë ashtu si edhe rreth natyrës e shtrirjes së derogimeve të nevojshme për ta mënjeluar atë. Neni 15 § 1 u lë atyre në këtë fushë një hapësirë të gjerë vlerësimi.”

17. Megjithatë, shtetet nuk gëzojnë një pushtet të pakufizuar në këtë fushë: Gjykata ka kompetencë për të vendosur nëse ato e kanë tejkaluar masën “vetëm për aq sa e kërkon” kriza (*po aty*).

18. Kur e ushtron këtë kompetencë, Gjykata duhet t’i japë peshën e duhur disa faktorëve me rëndësi si natyra e të drejtave të prekura nga derogimi, kohëzgjatja e gjendjes së jashtëzakonshme dhe rrethanat që e kanë krijuar atë (*Brannigan e McBride k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 43; *A. me të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar* [DhM], § 173).

19. Kjo nënkupton që ajo të hulumtojë:

- nëse ligjet e zakonshme do të kishin qenë të mjaftueshme për t’i bërë ballë situatës së rrezikut publik (*Lawless k. Irlandës (nr. 3)*, § 36; *Irlanda k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 212);
- nëse masat e marra përbëjnë me të vërtetë një përgjigje ndaj një situatë rreziku publik (*Brannigan e McBride k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 51);
- nëse këto masa janë përdorur për atë qëllim për të cilin janë marrë (*Lawless k. Irlandës (nr. 3)*, § 38);
- nëse derogimi është me shtrirje të kufizuar dhe mbi çfarë arsyesh është mbështetur ai (*Brannigan e McBride k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 66);
- nëse nevoja për ta zbatuar atë derogim është kontrolluar vazhdimisht (*po aty*, § 54);
- nëse masat e vendosura janë zbatuar (*Irlanda k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 220);
- nëse ato shoqërohen me garanci (*po aty*, §§ 216-219; *Lawless k. Irlandës (nr. 3)*, § 37; *Brannigan e McBride k. Mbretërisë së Bashkuar*, §§ 61-65; *Aksoy k. Turqisë*, §§ 79-84);
- cila është rëndësia e së drejtës së prekur dhe cili është qëllimi më i gjerë i kontrollit gjyqësor mbi ndërhyrjet e bëra në këtë të drejtë (*po aty*, § 76);
- nëse është e mundur në praktikë të ushtrohet një kontroll gjyqësor mbi këto masa (*po aty*, § 78²; *Brannigan e McBride k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 59);
- nëse masat ishin të përpjesëtuara me qëllimin e synuar dhe nëse ato bënë ndonjë diskriminim të papërligjur (*A. me të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar* [DhM], § 190); dhe
- cili ishte, nëse ka qenë rasti, mendimi i juridiksioneve kombëtare që e kanë shqyrtuar këtë pikë: në qoftë se juridiksioni më i lartë i Shtetit Kontraktues ka dalë në konkluzionin se masat në fjalë nuk ishin rreptësisht të domosdoshme, Gjykata çmon që ajo nuk mund të mbërrijë në një përfundim të kundërt pa pasur bindjen se gjyqtarët kombëtarë kanë bërë një gabim zbatimi ose interpretimi të nenit 15 ose të jurisprudencës së saj lidhur me këtë nen apo se konkluzionet e tyre janë haptazi të paarsyeshme (*po aty*, § 174).

20. Këto elemente vlerësohen normalisht jo në dritën e një shqyrtimi të kulluar retrospektiv, por në atë të “kushteve dhe rrethanave në të cilat [këto masa] janë marrë në zanafillë dhe janë zbatuar më pas” (*Irlanda k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 214). Megjithatë, ashtu si edhe për vlerësimin se sa real ka qenë rreziku publik, asgjë nuk e pengon Gjykatën për të marrë parasysh elemente të shfaqura më vonë (*A. me të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar* [DhM], § 177, ku Gjykata ka marrë parasysh atentatet dhe tentativat për atentat me lëndë shpërthyesë të kryera në Londër në korrik 2005, pra disa vjet pas njoftimit të derogimit, të komunikuar më 2001).

---

2. Shih gjithashtu çështjet më të vonshme sesa *Aksoy: Demir me të tjerë k. Turqisë*, §§ 49-58; *Nuray Şen k. Turqisë*, §§ 25-29; *Elçi me të tjerë k. Turqisë*, § 684; *Bilen k. Turqisë*, §§ 44-50.

C. “(...) me kusht që këto masa të mos jenë të papajtueshme me detyrimet e tjera [të Palës së Lartë Kontraktuese] sipas së drejtës ndërkombëtare”

21. Gjykata nuk e shqyrton këtë pjesë të nenit 15 § 1 *proprio motu* veçse në rast nevoje (*Lawless k. Irlandës (nr. 3)*, § 40), qoftë edhe vetëm sa për të konstatuar se ajo nuk ka vënë re ndonjë papajtueshmëri të derogimit me detyrimet e tjera të shtetit sipas së drejtës ndërkombëtare.

22. Te *Brannigan e McBride k. Mbretërisë së Bashkuar*, paditësit nxirrnin si argument se një derogim duhej të shpallej zyrtarisht për të qenë i vlefshëm në bazë të nenit 4 të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike³ dhe se, meqenëse Mbretëria e Bashkuar nuk e kishte bërë këtë shpallje, derogimi i saj ishte i papajtueshëm me detyrimet që kishte sipas së drejtës ndërkombëtare. Gjykata e ka hedhur poshtë këtë tezë. Ajo ka çmuar se nuk ishte pjesë e atribueteve të saj që të përpiquej ta përkufizonte, nga pozita autoriteti, kuptimin e fjalëve “shpallur përmes një akti zyrtar” që figuronin në nenin 4 të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike, por se megjithatë, ajo duhej të hulumtonte nëse argumentimi i paditësve mbështetej mbi një bazë të pranueshme. Ajo ka gjykuar se deklarata rreth derogimit e bërë para Dhomës së Komunave nga ministri i Brendshëm “përputhej mirë me nocionin e shpalljes zyrtare” (*po aty*, §§ 67-73)⁴.

23. Te *Marshall k. Mbretërisë së Bashkuar* (vend. pran.), paditësi mbështetej mbi një vërejtje në të cilën Komiteti i të Drejtave të Njeriut i Kombeve të Bashkuara kishte çmuar se masat urgjente të marra në Irlandën e Veriut ishin “të tepruara” dhe se do të kishte qenë mirë që të mendohej tërheqja e derogimit të njoftuar në bazë të nenit 4 të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike. Gjykata ka thënë se, te referencat e cituara nga paditësi, ajo nuk shihte asgjë që linte të mendoje se kishte vend për të çmuar që, duke e mbajtur derogimin e saj pas vitit 1995, Qeveria i kishte shpërfillur detyrimet e saj sipas Paktit. Prandaj, paditësi nuk kishte bazë për të mbrojtur mendimin se mbajtja në fuqi e derogimit ishte e papajtueshme me detyrimet e autoriteteve sipas së drejtës ndërkombëtare.

24. Te *Hassan k. Mbretërisë së Bashkuar* [DhM], Gjykatës i kërkohet të përcaktonte nëse, në mungesë derogimi në një kontekst konflikti ndërkombëtar, ajo mund ta riinterpretonte një dispozitë të Konventës në përputhje me parimet e së drejtës ndërkombëtare (humanitare). Ajo është përgjigjur pozitivisht dhe ka qenë e mendimit se, ndonëse paraburgimi nuk bënte pjesë te arsyet e lejuara për heqje lirie të parashtruara në nenin 5, Pala Kontraktuese nuk kishte nevojë për derogim nga detyrimet që i takonin sipas kësaj dispozite për ta bërë të mundur paraburgimin e robërve të luftës dhe të civilëve të cilët përbënin kërcënim për sigurinë në një kontekst lufte, meqenëse ky nen mund të interpretohej e zbatohet në përputhje me parimet e së drejtës ndërkombëtare humanitare, konkretisht të Konventës së tretë dhe të asaj të katërt të Gjenevës.

---

3. Në pjesën e tij përkatëse, neni 4 i Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike është i formuluar kështu: “Në rastin kur një rrezik publik i jashtëzakonshëm i kanoset ekzistencës së kombit dhe është shpallur përmes një akti zyrtar (...)”.

4. Shih konkluzionin e Komisionit në çështjen *Qiproja k. Turqisë* (raport i Komisionit i 10 korrikut 1976, § 527): “neni 15 kërkon një akt formal e publik derogimi, si një deklaram shtetrrrethimi ose gjendjeje të jashtëzakonshme dhe, kur Pala e Lartë Kontraktuese në fjalë nuk e ka shpallur këtë akt, megjithëse nuk është penguar për ta bërë këtë nga rrethana të veçanta, neni 15 nuk mund të zbatohet”.

III. Neni 15 § 2: të drejta të paderogueshme

Neni 15 § 2 i Konventës

“(…)

2. Dispozita e mësipërme nuk lejon asnjë shmangie si nga neni 2, me përjashtim të rastit të vdekjes që vjen si pasojë e akteve të ligjshme të luftës, ashtu edhe nga nenet 3, 4 (paragrafi 1) dhe 7.

(…)”

25. Neni 15 § 2 i mbron disa të drejta prej zbatimit të një derogimi. Sipas formulimit të kësaj dispozite, fjala është për të drejtat e garantuara nga: neni 2 (e drejta për jetën), me përjashtim të rastit të vdekjes që vjen si pasojë e akteve të ligjshme të luftës; neni 3 (ndalimi i torturës dhe i keqtrajttimeve); neni 4 § 1 (ndalimi i skllavërisë dhe i punës së detyruar); dhe neni 7 (nuk ka dënim pa ligj).

26. Tre nga protokollet shtesë të Konventës përmbajnë gjithashtu klauzola të cilat e ndalojnë derogimin nga disa prej të drejtave që ato mbrojnë. Fjala është për Protokollet nr. 6 (heqja e dënimit me vdekje në kohë paqeje dhe kufizimi i dënimit me vdekje në kohë lufte), 7 (vetëm për sa i përket parimit *ne bis in idem* të parashtruar në nenin 4 të këtij protokolli) dhe 13 (heqja e plotë e dënimit me vdekje)⁵.

27. Efekti i nenit 15 § 2 (dhe i klauzolave përkatëse për mosderogim në Protokollet nr. 6, 7 dhe 13) është se të drejtat ndaj të cilave nuk mund të bëhet derogim vazhdojnë të zbatohen në çdo moment në kohë lufte apo situatë rreziku publik, edhe në qoftë se Shteti Kontraktues ka njoftuar një derogim.

28. Edhe përjashtimet që figurojnë tashmë në nenet 2 dhe 7 të Konventës vazhdojnë gjithashtu të zbatohen.

29. Kështu, një cenim ndaj jetës nuk do të përbëjë shkelje të nenit 2 po qe se rezulton nga një përdorim i forcës i bërë absolutisht i domosdoshëm për shkak rrethanash që u përkasin rasteve të parashikuara në pikat a) deri c) të paragrafit 2 të këtij neni (në mbrojtje të çdo personi nga dhuna e paligjshme; për të kryer një arrestim të ligjshëm ose për të parandaluar arratisjen e një personi të ndaluar ligjërisht; për të kundërshtuar, në përputhje me ligjin, një trazirë ose kryengritje). Neni 15 § 2 u shton këtyre rrethanave edhe një përjashtim tjetër: në bazë të kësaj dispozite, nuk ka shkelje të së drejtës për jetën në qoftë se vdekja vjen si pasojë e një akti të ligjshëm lufte.

30. Po ashtu, paragrafi 2 i nenit 7 e kualifikon parimin e ligjshmërisë së dënimeve, duke shpallur se ky nen nuk do të ndikojë mbi gjykimin dhe dënimin e një personi për një veprim ose mosveprim, i cili, në momentin kur është kryer, quhej vepër penale sipas parimeve të përgjithshme të së drejtës të njohura nga kombet e qytetëruara.

5. Neni 3 i Protokollit nr. 6, neni 4 § 3 i Protokollit nr. 7 dhe neni 2 i Protokollit nr. 13.

IV. Neni 15 § 3: detyrimi për njoftim

Neni 15 § 3 i Konventës

« (...)

3. Çdo Palë e Lartë Kontraktuese që ushtron këtë të drejtë derogimi e mban plotësisht të informuar Sekretarin e Përgjithshëm të Këshillit të Evropës për të gjitha masat e marra dhe arsyet pse ato janë marrë. Gjithashtu, ajo duhet të informojë Sekretarin e Përgjithshëm të Këshillit të Evropës për datën në të cilën këto masa kanë humbur fuqinë dhe dispozitat e Konventës vihen sërish në zbatim të plotë.”

31. Qëllimi kryesor i detyrimit për të informuar Sekretarin e Përgjithshëm është që derogimi të bëhet publik. Një qëllim tjetër ka të bëjë me faktin se Konventa përfshihet në një sistem zbatimi kolektiv – është Sekretari i Përgjithshëm ai që i informon Shtetet e tjera Kontraktuese për derogimin: në bazë të Rezolutës 56(16) të Komitetit të Ministrave, çdo informacion që i jepet Sekretarit të Përgjithshëm nga një Palë Kontraktuese në bazë të paragrafit 3 të nenit 15 të Konventës duhet t’u njoftohet prej tij brenda afatit më të shkurtër Palëve të tjera Kontraktuese (*Greqia k. Mbretërisë së Bashkuar*, raport i Komisionit, § 158)

32. Në mungesë njoftimi zyrtar e publik për derogim, neni 15 nuk zbatohet për masat e marra nga shteti i paditur (*Qiproja k. Turqisë*, raport i Komisionit i 4 tetorit 1983, §§ 66-68).

33. Detyrimi për të informuar Sekretarin e Përgjithshëm për të gjitha masat e marra dhe arsyet pse ato janë marrë përmbushet në përgjithësi me dërgimin e një letre së cilës i bashkëngjiten kopje të teksteve në bazë të të cilave do të merren masat e jashtëzakonshme, si edhe një shpjegim i qëllimit të këtyre masave (*Lawless k. Irlandës (nr. 3)*, § 47). Nëse nuk komunikohet kopje e të gjitha masave përkatëse, detyrimi nuk respektohet (“*Çështja greke*”, raport i Komisionit, § 81(1) e (2)).

34. Në raportin e tij rreth çështjes *Greqia k. Mbretërisë së Bashkuar*, Komisioni ka çmuar se nga formulimi i nenit 15 § 3 del qartë se nuk është e nevojshme që njoftimi të bëhet përpara marrjes së masës në fjalë, por edhe se kjo dispozitë nuk jep udhëzim as për afatin brenda të cilit duhet të bëhet njoftimi, as për gjerësinë e informacioneve që duhet t’i jepen Sekretarit të Përgjithshëm. Ai ka qenë i mendimit se i takon shtetit përkatës që t’i njoftojë masat në fjalë pa ndonjë afat të shmangshëm e t’u bashkëngjisë atyre informacione të mjaftueshme për t’u dhënë mundësi Palëve të tjera të Larta Kontraktuese që të vlerësojnë natyrën dhe shtrirjen e derogimit të nënkuptuar nga këto masa. Në këtë çështje, Komisioni ka qenë i mendimit se afati prej tre muajsh që ka kaluar nga marrja e masës deroguese deri te njoftimi i saj ishte tepër i gjatë dhe se ai nuk përligjej dot me afate administrative të ardhura si rezultat i rrezikut të pretenduar. Ai ka miratuar të njëjtin konkluzion për sa i përket njoftimit të disa masave katër muaj pas marrjes së tyre te “*Çështja greke*” (raport i Komisionit, § 81(3)). Përkundrazi, Gjykata ka gjykuar se një njoftim i bërë dymbëdhjetë ditë pas hyrjes në fuqi të masave ishte mjaft i menjëhershëm (*Lawless k. Irlandës (nr. 3)*, § 47).

35. Gjykata e shqyrton *proprio motu* pikën nëse njoftimi nga shteti i përgjigjet detyrimeve formale të parashikuara nga neni 15 § 3, edhe pse kjo pikë nuk është ngritur nga asnjë prej palëve (*Aksoy k. Turqisë*, §§ 85-86).

36. Gjykata ka gjykuar kështu se neni 15 § 3 nënkupton një detyrim për kontroll të vazhdueshëm të domosdoshmërisë së masave të jashtëzakonshme (*Brannigan e McBride k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 54).

37. Së fundi, kur derogimi tërhiqet (në bazë të fjalisë së fundit të nenit 15 § 3), Gjykata u qaset çështjeve që kanë të bëjnë me masat e marra pas tërheqjes duke u nisur nga ideja se nenet të cilave u referohen paditësit në mbështetje të ankesave të tyre janë plotësisht të zbatueshme. Megjithatë,

kjo gjë nuk e pengon atë që ta marrë parasysh ashtu siç duhet kuadrin e përgjithshëm të çështjes. I takon asaj që të përcaktojë rëndësinë që duhet t'u jepet rrethanave dhe të verifikojë nëse, në rastin konkret, baraspesha e realizuar i ka respektuar klauzolat përkatëse të nenit, të interpretuara në dritën e termave të secilës prej tyre si edhe të objektit e qëllimit të përgjithshëm të atij neni (*Brogan me të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar*, § 48, në fushën e nenit 5).

Lista e çështjeve të cituara

Jurisprudenca e cituar në këtë udhëzues u referohet disa vendimeve të dhëna nga Gjykata, si edhe disa vendimeve e raporteve të Komisionit Evropian të të Drejtave të Njeriut (më tej “Komisioni”)

Përveçse kur ka ndonjë shënim të veçantë të vënë pas emrit të çështjes, referenca e cituar është ajo e një vendimi për themelin të dhënë nga një dhomë e Gjykatës. Shënimi “(vend. pran.)” i referohet një vendimi për pranueshmërinë të Gjykatës, kurse shënimi “[DhM]” do të thotë se çështja është gjykuar nga Dhoma e Madhe.

Hiperlidhjet e çështjeve të cituara në versionin elektronik të këtij udhëzuesi shpjen drejt bazës së të dhënave HUDOC (<<http://hudoc.echr.coe.int>>), e cila lejon qasje në jurisprudencën e Gjykatës (vendime Dhome të Madhe, Dhome e Komiteti, çështje të njoftuara, mendime këshillimore dhe përmbledhje juridike të nxjerra nga Shënimi informativ rreth jurisprudencës), si edhe në atë të Komisionit (vendime dhe raporte) e në rezolutat e Komitetit të Ministrave.

Gjykata i jep vendimet e saj në anglisht dhe/ose në frëngjisht, dy gjuhët e saj zyrtare. Baza e të dhënave HUDOC jep gjithashtu qasje te përkthime të disa prej çështjeve kryesore të Gjykatës në mbi tridhjetë gjuhë jozyrtare. Përveç kësaj, ajo përmban lidhje drejt rreth njëqind përmbledhjesh jurisprudence në linjë të prodhuara nga të tretë.

—A—

A. me të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar [DhM], nr. 3455/05, GjEDNj 2009
Abdulsamet Yaman k. Turqisë, nr. 32446/96, 2 nëntor 2004
Aksoy k. Turqisë, 18 dhjetor 1996, Përmbledhje e vendimeve 1996-VI

—B—

Bilen k. Turqisë, nr. 34482/97, 21 shkurt 2006
Brannigan e McBride k. Mbretërisë së Bashkuar, 26 maj 1993, seria A nr. 258-B
Brogan me të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar, 29 nëntor 1988, seria A nr. 145-B

—D—

Danimarka, Norvegjia, Suedia e Vendet e Ulëta k. Greqisë (“Çështja greke”), nr. 3321/67 e 3 të tjerë, raport i Komisionit i 5 nëntorit 1969, Vjetari 12
Demir me të tjerë k. Turqisë, 23 shtator 1998, Përmbledhje e vendimeve 1998-VI

—E—

Elçi me të tjerë k. Turqisë, nr. 23145/93 e 25091/94, 13 nëntor 2003

—G—

Greqia k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. 176/56, raport i Komisionit i 26 shtatorit 1958

—H—

Hassan k. Mbretërisë së Bashkuar [DhM], nr. 29750/09, GjEDNj 2014

—I—

Irlanda k. Mbretërisë së Bashkuar, 18 janar 1978, Seria A nr. 25

—L—

Lawless k. Irlandës (nr. 3), 1 korrik 1961, seria A nr. 3

—M—

Marshall k. Mbretërisë së Bashkuar (vend. pran.), nr. 41571/98, 10 korrik 2001

—N—

Nuray Şen k. Turqisë, nr. 41478/98, 17 qershor 2003

—Q—

Qiproja k. Turqisë, nr. 6780/74 e 6950/75, raport i Komisionit i 10 korrikut 1976

Qiproja k. Turqisë, nr. 8007/77, raport i Komisionit i 4 tetorit 1983, Vendime dhe raporte 72

—S—

Sadak k. Turqisë, nr. 25142/94 e 27099/95, 8 prill 2004

Sakik me të tjerë k. Turqisë, 26 nëntor 1997, Përmbledhje e vendimeve 1997-VII

—Y—

Yurttas k. Turqisë, nr. 25143/94 e 27098/95, 27 maj 2004